

## **Δύο ερωτήσεις σχετικές με την ανάπτυξη της κοινωνικής ζωής στο Μοντεσσοριανό σχολείο, απαντημένες από τη Δρ. Μ. Μοντεσσόρι**

### **Ερώτηση 1<sup>η</sup>**

*Αν τα παιδιά σε ένα Μοντεσσοριανό σχολείο εργάζονται ατομικά και όχι συλλογικά, πώς θα μπορέσουν να προετοιμαστούν για την κοινωνική ζωή;*

### **Απάντηση**

Η κοινωνική ζωή δεν συνίσταται σε μια ομάδα ατόμων που παραμένουν απλώς κοντά το ένα στο άλλο, πλάι-πλάι, ούτε στο να προχωρούν όλοι μαζί υπό την καθοδήγηση ενός ποιμένα σαν κοπάδι προβάτων ή σαν μια τάξη μαθητών. Η κοινωνική ζωή του ανθρώπου θεμελιώνεται στην εργασία, αρμονικά οργανωμένη, και στις κοινωνικές αρετές — και αυτές είναι οι στάσεις που αναπτύσσονται σε εξαιρετικό βαθμό ανάμεσα στα παιδιά μας. Η σταθερότητα στην εργασία τους, η υπομονή όταν χρειάζεται να περιμένουν, η ικανότητα να προσαρμόζονται στις αναρίθμητες περιστάσεις που παρουσιάζονται στην καθημερινή τους επαφή μεταξύ τους, η αμοιβαία βοήθεια κ.ο.κ., όλα αυτά είναι ασκήσεις που αντιπροσωπεύουν μια πραγματική και πρακτική κοινωνική ζωή και τις οποίες βλέπουμε για πρώτη φορά να οργανώνονται ανάμεσα στα παιδιά ενός σχολείου.

Στην πραγματικότητα, ενώ τα σχολεία ήταν εξοπλισμένα μόνο ώστε να φιλοξενούν παιδιά καθισμένα παθητικά πλάι-πλάι, που αναμενόταν να λαμβάνουν από τον δάσκαλο (θα μπορούσαμε σχεδόν να πούμε με παρασιτικό τρόπο), τα δικά μας σχολεία, αντίθετα, διαθέτουν εξοπλισμό προσαρμοσμένο σε όλες τις μορφές εργασίας που είναι απαραίτητες σε μια ενεργή και ανεξάρτητη μικρή κοινότητα.

Η ατομική εργασία, μέσα στην οποία το παιδί μπορεί να απομονωθεί και να συγκεντρωθεί, χρησιμεύει στο να τελειοποιήσει την ατομικότητά του, και όσο πιο κοντά φτάνει ο άνθρωπος στην τελειοποίηση, τόσο καλύτερα μπορεί να συνυπάρξει αρμονικά με τους άλλους. Ένα ισχυρό κοινωνικό κίνημα δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς προετοιμασμένα άτομα, όπως ακριβώς τα μέλη μιας ορχήστρας δεν μπορούν να παίξουν μαζί αρμονικά αν ο καθένας τους δεν έχει προετοιμαστεί καλά μέσα από ατομική, επαναλαμβανόμενη άσκηση.

### **Ερώτηση 2<sup>η</sup>**

*Στα Μοντεσσοριανά σχολεία η εργασία επιλέγεται από το ίδιο το παιδί, το οποίο αναζητά την πιο ενδιαφέρουσα απασχόληση και επομένως εκείνη που του είναι πιο ευχάριστη. Πώς μπορεί μια τέτοια προετοιμασία να το ετοιμάσει για την κοινωνική ζωή, όπου το καθήκον επιβάλλει εργασίες όχι πάντα ευχάριστες, συχνά μάλιστα αντίθετες με τις προσωπικές προτιμήσεις;*

### **Απάντηση**

Αυτός που αγωνίζεται, ξεπερνώντας δυσκολίες, παρόλο που το έργο του μπορεί να μην είναι ευχάριστο — ή, με άλλα λόγια, αυτός που θυσιάζεται — πρέπει, πάνω απ' όλα, να είναι δυνατός. Το ερώτημα επομένως προϋποθέτει μια θεμελιώδη συνθήκη: το «sine qua non» — να είναι κανείς δυνατός. Οι αυθόρμητες ασκήσεις που κάνουν τα μικρά παιδιά στα σχολεία μας, επιλέγοντας την εργασία που τους αρέσει και παραμένοντας απορροφημένα σε αυτήν για πολλή ώρα, μέσα σε μια

ατμόσφαιρα ηρεμίας, τα ενδυναμώνουν. Με αυτόν τον τρόπο, έστω και έμμεσα, προετοιμάζονται για τις δυσάρεστες ενδεχόμενες καταστάσεις της μελλοντικής κοινωνικής τους ζωής.

Με τον ίδιο τρόπο, το παιδί που τρέφεται κατά τον πρώτο χρόνο της ζωής του αποκλειστικά με γάλα, προετοιμάζεται ώστε αργότερα να μπορεί να τρώει διάφορα είδη τροφής. Αν η βρεφική διατροφή ήταν τέτοια ώστε να επιτρέψει μια υγιή και ρωμαλέα σωματική ανάπτυξη, τότε ο ενήλικος θα είναι αρκετά δυνατός ώστε να χωνέψει βαριά τροφή· όχι όμως αν είχε τραφεί με βαριά και ακατάλληλη τροφή ως παιδί.

Αυτός που έχει αποκτήσει τέλεια ισορροπία του σώματος, μπορεί να λυγίζει δεξιά και αριστερά και να κάνει δύσκολα βήματα χωρίς να πέφτει. Η απόκτηση της ισορροπίας λοιπόν είναι απαραίτητη προετοιμασία για δύσκολες κινήσεις. Το ίδιο ισχύει και για την ψυχική ζωή. Το παιδί που κάνει αυθόρμητες ασκήσεις οι οποίες οδηγούν σε υγιή ψυχική ισορροπία, θα μπορέσει να προσαρμοστεί χωρίς να χάσει την ατομικότητά του.

Μήπως είναι μέσω της αρρώστιας και της ασθένειας που προετοιμαζόμαστε για να γίνουμε δυνατοί; Ετοιμάστηκαν οι ήρωες σταδιακά από την παιδική τους ηλικία για πράξεις ηρωισμού; Όχι — η ζωή τους είναι ένα μεγάλο άγνωστο ως προς το μέλλον. Αυτό που πρέπει να προετοιμαστεί μέσα από το παρόν είναι η δύναμη, η ισορροπία και η υγεία.

Εκείνα τα παιδιά που απέκτησαν εσωτερική δύναμη μέσα από την εργασία τους και μέσω της άσκησής τους, ως άντρες θα είναι καλύτερα σε θέση από εμάς να προσαρμόζονται σε μια προσπάθεια που δεν τη βρίσκουν ευχάριστη. Και, το σημαντικότερο, θα είναι περισσότερο ικανοί να βρουν εκείνο το μονοπάτι που οδηγεί στην ευχάριστη προσπάθεια, αν μπορούμε να αποκαλέσουμε έτσι εκείνη την προσπάθεια που αντιστοιχεί στην υγιή και γενναιόδωρη ώθηση της πλήρους, πλούσιας ζωής του πνεύματος.

Μια καλύτερη κοινωνία θα προκύψει από αυτή την απελευθερωμένη ενέργεια που ξεσπά νικηφόρα. Δεν νιώθουμε θλίψη και ταπείνωση όταν συλλογιζόμαστε την αδυναμία της σύγχρονης κοινωνίας μας, όπου η εκπαίδευση οδηγεί το παιδί σε άχρηστη αδράνεια και όπου ο άνθρωπος είναι πρόθυμος να σπαταλήσει τη δύναμή του σε μικρές και άχρηστες θυσίες;

### **Οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις**

Οι παραπάνω ερωτήσεις και απαντήσεις δημοσιεύτηκαν στο πρώτο τεύχος του περιοδικού «*Η πρόσκληση της εκπαίδευσης*» (The Call of Education) ένα διεθνές, πολύγλωσσο περιοδικό **με άρθρα** στα αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά και γερμανικά, σχεδιασμένο από τη Μοντεσσόρι με στόχο να λειτουργήσει ως ένα διεθνές όργανο επικοινωνίας της παιδαγωγικής του Μοντεσσοριανού κινήματος. Το περιοδικό κυκλοφόρησε σε τρία τεύχη το 1924 και άλλα τρία το 1925 δημοσιεύοντας σημαντικά ψυχο-παιδαγωγικά άρθρα και θεωρητικές αναλύσεις. Ήταν το πρώτο επίσημο διεθνές όργανο της Μοντεσσοριανής κίνησης αρκετά χρόνια πριν την ίδρυση της Διεθνούς Ένωσης Montessori (AMI) το 1929 αρχικά με έδρα τη Γενεύη και από το 1935 και μετά το Άμστερνταμ.

### **Μετάφραση – σχόλιο: Δημήτρης Χασάπης**